

V2000-36 06.04.2000

Esso Norge AS - Dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 til fastsetting av maksimalpriser og samarbeid om rabattdeling ved salg av drivstoff

Sammendrag:

Esso Norge søkte om dispensasjon til å fastsette maksimalpriser og inngå avtaler om rabattdeling med sine forhandlere ved salg av drivstoff. Fastsetting av maksimalpriser og avtaler om rabattdeling ble antatt å kunne forsterke priskonkurransen i detaljmarkedet for drivstoff, og dispensasjon ble gitt.

Konkurransetilsynet viser til tidligere korrespondanse vedrørende dispensasjoner fra konkurranseloven for prisreguleringer ved salg fra forhandlerne for Esso Norge AS (Esso). Esso har søkt om dispensasjon til ulike prisreguleringer for produkter som selges gjennom Essos distribusjonssystem. Tilsynet har i løpet av de siste månedene hatt en samlet gjennomgang av Essos dispensasjoner og dispensasjonssøknader. I vedtak av 9. september 1999 om dispensasjon fra konkurranseloven for Esso og Essos varmeforhandlere, framgår det hvordan tilsynet har skilt mellom bensin- og varmeforhandlere i saksbehandlingen. I vedtak av 5. januar 2000 er det gitt dispensasjon til prisregulering ved salg av andre produkter enn drivstoff til bensinforhandlere. Tilsynet vil her behandle søknad om prisregulering ved salg av drivstoff fra bensinforhandlere.

Sakens bakgrunn

Markedene for drivstoff er dominert av de fire oljeselskapene Statoil, Shell, Hydro-Texaco og Esso. Alle disse har et relativt godt utbygd forhandlernet med bensinstasjoner over hele landet. Ofte er flere ulike oljeselskap etablert i nærheten av hverandre.

Statoil og Shell er de største selskapene og omsetter hver om lag 26-27% av bensin solgt gjennom bensinstasjoner. Esso har en andel på om lag 24%, og Hydro-Texaco har en andel på om lag 18 %. Shell har en noe høyere andel av dieselomsetningen, men tallene varierer ellers ikke så mye fra andelene for bensin.

Omsetningen av propan som drivstoff er i dag liten og salget ujevnt fordelt i landet. Hele omsetningen av propan i Norge, alle bruksområder inkludert, er på om lag 3% av totalomsetningen av petroleumsprodukter. Salget av dette produktet foregår i dag stort sett i de større byene. Markedsandelene for propan levert som drivstoff er usikre. En oversikt i GassForum fra 1. oktober 1998 viser at Shell og Statoil også er inne i dette markedet, men at det ellers ikke er andre aktører.

I vedtak av 12. november 1996 ble Esso gitt dispensasjon fra forbudet mot samarbeid om og påvirkning av priser i konkurranseloven § 3-1 for å kunne sette maksimale utsalgspriser på bensin og diesel for sine forhandlere. Dispensasjon for dette forholdet er siden etter søknad blitt gitt for ett år om gangen. I vedtaket fra 1996 ble Esso også innvilget dispensasjon til å avtale rabattdeling med forhandlerne

tidsbegrenset til 30. november 2001 Sak 96/1019.

Esso har søkt om fornyet dispensasjon til å sette maksimale utsalgspriser ved salg av bensin og diesel, og dispensasjon til å avtale rabattdeling med sine forhandlere ved salg av propan. For å få en samlet vurdering av de dispensasjonssøknader som gjelder drivstoff har Konkurransetilsynet også vurdert dispensasjonen til rabattdeling ved salg av bensin og diesel på nytt.

I brev av 12. mai 1999 går det fram at Esso ønsker å benytte en eventuell dispensasjon til maksimalprisregulering ved bruk av Essos lojalitetskort. Esso ønsker å kunne fastsette maksimalpriser for sine kortkunder eller deler av denne kundegruppen. Ved bruk av dette kortet betales rabatten direkte til kunden fra Esso.

Forholdet til konkurranselovens forbudsbestemmelser

Konkurranseloven § 3-1 første ledd forbyr at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke priser, rabatter eller avanser bortsett fra vanlig kontantrabatt.

Esso søker om å få fastsette maksimalpriser og avtale rabattdeling med sine forhandlere ved salg av ulike typer drivstoff. Siden avtalen om rabattdeling betinger en aksept fra forhandlerne for en maksimal utsalgspris ved et tilbud fra Esso om lavere engrospris, vil slike avtaler være et samarbeid om priser eller rabatter mellom Esso og den enkelte forhandler. Rabattdelingen antas derfor å bli rammet av § 3-1 første ledd.

Konkurranseloven § 3-1 annet ledd forbyr at én eller flere leverandører av varer fastsetter eller søker å påvirke priser, rabatter eller avanser for avtakernes salg av varer eller tjenester.

Ved å fastsette maksimale utsalgspriser påvirker Esso sine avtakeres priser direkte. En slik maksimalprisfastsettelse er i strid med § 3-1 annet ledd.

Ved bruk av Essos lojalitetskort innrømmes kunden en rabatt som Esso dekker fullt ut. Rabatten gis i utgangspunktet uavhengig av forhandlerens pris.

I henhold til konkurranseloven § 3-1 annet ledd er det *avtakerens*, det vil her si forhandlerens, priser, rabatter eller avanser som må påvirkes for at handlingen skal kunne rammes av konkurranseloven. Ved kortrabatter av den type Esso praktiserer, vil avtakerens priser kun påvirkes indirekte. Rabatten vil gjøre produktet rimeligere for konsumenten, men forhandlerens inntekt av salget påvirkes i første omgang ikke. Etterspørselen kan imidlertid tenkes å øke når Esso betaler en rabatt til kunden, noe som kan gjøre det mulig for forhandleren i neste omgang å øke sin pris noe. Denne virkningen skiller seg imidlertid i prinsippet ikke fra en engrosprisendring fra leverandørens side, bortsett fra at en rabatt som dette kun gis til innehavere av rabattkort. Essos rabattkortsystem antas derfor ikke å være i strid med konkurranseloven § 3-1 annet ledd.

Esso ønsker imidlertid å fastsette en maksimalpris for sine forhandlere ved bruk av kortet. En

fastsettelse av maksimalpris vil som nevnt over være i strid med konkurranseloven § 3-1 annet ledd.

Det kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 gis dispensasjon fra forbudene i § 3-1, dersom:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Om vilkårene for dispensasjon er til stede må avgjøres ut fra en konkret vurdering av hvordan de aktuelle konkurransereguleringene påvirker forholdene i det relevante marked.

Det relevante produktmarked

Esso søker om dispensasjon til prisreguleringer med hensyn til drivstoff som selges fra forhandlere (bensinstasjoner). Med drivstoff menes her diesel, bensin og propan.

Det relevante produktmarked inkluderer de varer og/eller tjenester kjøperen anser som substituerbare med hensyn til dekning av et bestemt behov. Med substituerbarhet menes hvilke produktvarianter etterspørerne kan velge mellom for å tilfredsstille bestemte behov. Substituerbarheten avgjøres ved krysspriselasiteter som angir i hvilke grad en konsument, for sin behovstilfredsstillelse, vil gå over til å etterspørre et annet produkt dersom prisen på et produkt øker. Dette vil særlig avhenge av produktets egenskaper, bruksområde og priser.

Essos forhandlere selger flere typer drivstoff. For forbrukerne vil ikke alle disse være nære substitutter ettersom de fleste kjøretøyer er bygd for en type drivstoff. Bensin kan for eksempel ikke erstatte diesel. Et unntaket her er propankjøretøyer, som ofte også kan bruke bensin eller diesel.

Alle typer drivstoff selges gjennom bensinstasjoner, men det er svært få bensinstasjoner som selger propan. Bare få kjøretøyer bruker propan. Det synes imidlertid ikke å være store etableringshindringer for bensinstasjoner som ønsker å selge propan, fordi eksisterende anlegg kan oppgraderes.

Propan solgt som drivstoff må skilles fra propan som selges til andre formål, fordi kunder med kjøretøy som går på propan er avhengige av forhandlerens pumpetjenester for å kunne benytte propanen som drivstoff. Siden propan levert som drivstoff og propan levert til andre formål ikke er umiddelbart substituerbart for kunden, tilhører disse ikke samme relevante produktmarked.

På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at markedsforholdene for de ulike typene drivstoff vil være like. Av den grunn er det i denne saken hensiktsmessig å vurdere produktgruppen drivstoff under ett i stedet for å foreta en nærmere avgrensning av de relevante produktmarkeder.

Det relevante geografiske marked

Transport- og tidskostnader gjør det i de fleste tilfeller lite effektivt for kunden å søke etter tilbud andre steder enn i det lokale området kunden befinner seg. Følgelig vil det i Norge være en rekke relevante geografiske markeder. Konkurransetilsynet foretar ikke en nærmere avgrensning av de relevante geografiske markeder i denne saken, ettersom det ikke er nødvendig av hensyn til vår vurderinger.

Konkurransemessig vurdering

Når Esso fastsetter maksimalpris og/eller foretar rabattdeling overfor sine forhandlere sikres selskapet kontroll med avansene forhandlerne tar. Dette vil kunne medføre at prisnedsettelse fra Esso i større grad gjenspeiler seg i prisen til sluttbruker. Spesielt vil dette gjøre seg gjeldende i de relevante geografiske markeder hvor Essos forhandlere har stor markedsrett. I markeder hvor enkelte aktører har markedsrett vil prisene ofte være høyere, og omsatt kvantum lavere enn det nivået som gir den beste utnyttelsen av samfunnets ressurser. Prisreguleringene forventes dermed å resultere i sterkere konkurranse og priser som er mer samfunnsøkonomisk riktige enn når forhandler alene fastsetter pris.

Konklusjon

Adgang til maksimalprisregulering og rabattdeling antas på dette grunnlag å kunne bidra til forsterket priskonkurranse i detaljmarkedet for drivstoff. Konkurransetilsynet har derfor fattet følgende vedtak med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a) og forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a):

Esso Norge AS gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 annet ledd til å fastsette maksimale utsalgspriser for sine forhandlere ved salg av drivstoff.

Esso Norge AS og tilknyttede drivstofforhandlere gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd til å avtale rabattdeling ved salg av drivstoff.

Dispensasjonen gjelder til 1. april 2005.

Konkurransetilsynet kan trekke tilbake dispensasjonen før utløpsdato dersom forutsetningene for dispensasjon ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

[til toppen](#)